

Valvira

Lausunto

04.09.2020

V/24835/2020

Asia: VN/3071/2020

Arviomuistio hallinnon automaattiseen päätöksentekoon liittyvistä yleislainsäädännön sääntelytarpeista

Automaattisen päätöksenteon nykytila ja sääntelytarpeet

Miten arvioitte automaattiseen päätöksentekoon liittyvää tilannekuvaa ja yleisesti asiaan liittyviä sääntelytarpeita?

Valviran näkemyksen mukaan on hyvä, että selvitys on tehty ja jatkovalmistelu on tarpeellista.

Automaattisen päätöksenteon käyttöalan raja

Miten arvioitte arviomuistiossa ehdotettua käyttöalan rajaamista tilanteisiin, joissa ratkaisu on johdettavissa koneellisesti lainsäädännöstä ja tiedossa olevista yksiselitteisistä faktoista tilanteessa, jossa päätöksentekoon ei liity harkintavaltaa?

Käyttöalan rajaaminen tilanteisiin, joissa ratkaisu on johdettavissa koneellisesti lainsäädännöstä ja tiedossa olevista yksiselitteisistä faktoista tilanteessa, jossa päätöksentekoon ei liity harkintavaltaa kuulostaa perustellulta rajaukselta. Esimerkiksi Valvira voisi tehdä automaattisesti tiettyä ammattioikeutta koskevan päätöksen henkilölle, joka on suorittanut tietyn lainsäädännössä määritellyn tutkinnon tai koulutuksen Suomessa. Tiedot automaattista päätöksentekoa varten tulisi suoraan Virta- tai Koski-opintotietopalvelun kautta.

Miten arvioitte ehdotettua lähtökohtaa, jonka mukaan automaattinen päätöksenteko voisi yleislainsäädännön nojalla perustua vain viranomaisen ennalta määrittelemiin, lainsäädännön mukaisiin päättelysääntöihin (ei esimerkiksi oppivaan tekoälyyn)?

Ehdotettu lähtökohta on hyvä ja perusteltu.

Hyvän hallinnon ja oikeusturvan varmistaminen

Olisiko lakiin syytä ottaa säännös, jossa korostetaan viranomaisen velvollisuutta varmistua, että automaattisen päätöksentekojärjestelmän käyttö ei vaaranna hyvän hallinnon, oikeusturvan ja perusoikeuksien toteutumista? Tulisiko näiden periaatteiden toteutumista varmistaa jollain muunlaisella menettelyllä?

Lakiin voisi olla perusteltua ottaa säännös, joka korostaa viranomaisen velvollisuutta varmistua, että automaattisen päätöksentekojärjestelmän käyttö ei vaaranna hyvän hallinnon, oikeusturvan ja perusoikeuksien toteutumista. Tällainen velvollisuus viranomaisella on toki ilman erillistä säännöstäkin. Ja jos automaattisen päätöksenteon käyttöala rajataan edellä kuvatusti vain tilanteisiin, joissa ratkaisu on johdettavissa tietyistä ennalta määritellyistä faktoista (esim. sairaanhoitajan ammatinharjoittamisoikeus tietyn tutkintokoodin perusteella), ei näiden vaarantuminen ole kuitenkaan todennäköistä. Virhetilanteet tulee ohjata asianmukaisesti niin, että asia näissä tilanteista tulee mahdollisesti käsittelyksi manuaalisesti.

Tietojärjestelmäsäätely ja virkavastuun kohdentaminen

Muistiossa ehdotetaan, että virkavastuun asianmukainen toteutuminen pyrittäisiin varmistamaan kohdentamalla virkavastuu tiettyihin järjestelmän käyttöä koskeviin virkatehtäviin. Miten arvioitte ehdotuksen toimivuutta?

Kuten arviomuistiossa on todettu, päätöksentekosääntöjen muodostaminen ja niiden hyväksyminen on perusteltua tehdä virkamiestyönä virkavastuulla, ohjelmakoodin toteutukseen tulee liittää asianmukainen ohjelmistotestaus ja poikkeuksellisiin virhetilanteisiin tulee varautua järjestelmän suunnittelussa

Miten arvioitte ehdotusta, jonka mukaan järjestelmässä käytettävät päätöksentekosäännöt tulisi hyväksyä nimenomaisella päätöksellä? Millaisessa menettelyssä tai kokoonpanossa säännöt tulisi hyväksyä?

Järjestelmässä käytettävien päätöksentekosääntöjen hyväksyminen nimenomaisella päätöksellä on hyvä. Päätöksentekosäännöt tulisi hyväksyä vastaavalla menettelyllä, kuin saman asian ratkaisussa manuaalisesti tehdään.

Miten arvioitte järjestelmän tai siihen tehtyjen muutosten hyväksymistä ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevaa ehdotusta?

Vaikuttaa perustellulta eikä siihen ole huomauttamista.

Miten arvioitte järjestelmän valvontaa koskevaa ehdotusta?

Vaikuttaa perustellulta eikä siihen ole huomauttamista.

Tulisiko virkavastuun kohdentamiseksi ottaa käyttöön muita velvollisuuksia tai menettelyitä?

Ei Valviran käsityksen mukaan.

Viranomaisten toiminnan julkisuus ja päätöksenteon läpinäkyvyys

Miten arvioitte ehdotusta, jonka mukaan viranomaiselle tulisi asettaa velvollisuus esittää kuvaus automaattisessa päätöksenteossa sovellettavista päätöksentekosäännöistä ja asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi? Millainen kuvauksen tulisi olla?

Perusteltua. Lyhyt kuvaus päätöksentekosäännöistä siten, että kuvaus on selkeä ja ymmärrettävä.

Miten arvioitte asiakirjan varmentamista koskevaa ehdotusta?

Tähän ehdotukseen ei varsinaisesti huomauttamista. Päätöksentekohetki eli varmennushetki on helposti osoitettavissa järjestelmässä.

Tietosuojaja

Tulisiko automaattiseen päätöksentekoon liittää muunlaisia suojatoimia kuin mitä arviomuistiossa ehdotetaan?

Ei Valviran käsityksen mukaan.

Miten lasten erityinen suojan tarve tulisi huomioida automaattisessa päätöksenteossa?

-

Muut sääntelytarpeet

Millä muilla tavoin hallinnon lainalaisuuden, hyvän hallinnon, oikeusturvan ja virkavastuun toteutuminen tulisi yleislainsäädännössä varmistaa?

-

Muut huomiot

Onko teillä muita huomioita arviomuistiossa käsitellyistä aiheista?

-

Henriksson Markus
Valvira

Kujala Ritva
Valvira